

Komplet figur Pavasović

Audiji, če že ne ferrariji

Šahovske figure starega kontinenta

BRANKA GRUJČIĆ

Najprej

so bili bobni. In ko jih ni bilo več, ker jih je njihov lastnik prodal ter tako simbolično končal kariero glasbenika, in ko naj bi kupil nove, se je zgodil šah. Dva glasbenika, oba falirana študenta, eden na farmaciji in drugi na ekonomiji, sta si morala na novo osmisliti življenje.

Kaj bi v življenju še lahko počela, se je glasilo vprašanje, ki sta si ga kar naprej zastavljala med vožnjo iz italijanskega Trziča, Monfalconeja, kjer naj bi kupila nove bobne in nadaljevala glasbeno kariero, a jih potem nista, ker enemu niso bili všeč. Ko se je že zdelo, da pravzaprav ne znata

delati nič drugega kot preigravati note, se je eden spomnil, da bi lahko začela izdelovati šah.

Kakšni trije vrčki piva so bili potrebni, da je bila odločitev soglasno sprejeta in da sta z lahkoto spregledala drobno malenkost: da namreč nobeden od njiju nima pojma o šahu in še manj o tem, kako se izdelujejo šahovske figure.

A sta na tem področju študirala bistveno bolj zavzeto in hitro kot na fakulteti ter zelo hitro diplomirala z odliko. V strojnem izdelovanju šahovskih figur sta se izpopolnila do te mere, da so jih pri njima naročale stranke iz vse tedanje Jugoslavije in sta si priborila status poznavalca. Deset let je bil šah njuno življenje, nato pa so se sporazumno razšli.

Bivši glasbenik Janez Novak je potem čisto spodobno in brez nostalgije živel brez šaha celih deset let. Vse do klica Bruna Parme, šahovskega vele mojstra, ki se lahko pohvali z največ olimpijskimi šahovskimi medaljami na Slovenskem. »Bi vi lahko izdelovali šahovske figure za serijo, imenovano Dubrovnik?« se je glasilo vprašanje. Zelo rad, bi takrat najraje odgovoril Novak, a je predobro vedel, da ta zgodba ne bo imela srečnega konca.

Figure, ki jih je leta 1950, ko je v Dubrovniku potekala deveta šahovska olimpijada, na kateri je po štiristo osemdesetih odigranih partijah med igralci iz šestnajstih držav zmagalo moštvo Jugoslavije, oblikoval mojster jugoslovanske stripoteke Andrija Maurovič, so namreč narejene

ročno. Ročno izdelovanje figur pa je bilo nekaj, česar on definitivno ni znal.

A se je bil pripravljen naučiti. Sedem let je študiral figure, tuhtal, kako bi jih izdelal, da bi bile čim bolj podobne izvorniku, in pri tem kar malce bentil, ker ni imel nikogar, h komur bi se lahko zatekel po pomoč. Tisti, ki so tovrstno znanje premogli, so ga namreč ljubosumno čuvali zase.

Potem je stopil na sceno njegov sin Gregor, inženir lesarstva. Dve leti je proučeval knjige in kasete s tega področja, brskal po spletu za informacijami in z dletom neurtudno obdeloval les, da bi se čim bolj približal izvorniku, ki je pred več kot petdesetimi leti nastal v zagrebški delavnici mojstra Jakovljevića in se, mimogrede, obdržal v originalni obliki vse do danes.

Marsikatera že skoraj izdelana figura je končala najprej v košu za smeti, nato pa v domačem kaminu, a je njegov trud na koncu obrodil sadove. V Zagrebu, kamor sta oče in sin odnesla prvi komplet šahovskih figur, za katerega sta menila, da bi zdržal presojo tistih, ki se na te reči spoznajo, so bili z izdelkom zadovoljni. Tako zadovoljni, da so jima dovolili izdelovati figure, imenovane Dubrovnik.

Za Dubrovnikom je prišel na vrsto Portorož. Komplet figur, ki so nastale v počastitev petdesete obletnice znamenitega mednarodnega turnirja v Portorožu, na katerem je med 4. avgustom in 14. septembrom 1958 nastopilo enaindvajset šahistov, med njimi tudi trije bodoči svetovni prvaki: Talij, Fischer in Petrosjan.

V njuni delavnici pa že nastaja Bled, komplet figur, ki jih Novakova pripravlja ta v dogovoru z blejsko občino in bo izdelan v počastitev blejskega turnirja. Razlike med serijami so sicer minimalne, kljub temu pa vsaka od njih nosi svoj pečat, kakšno zarezico več ali pa nekoliko bolj zaobljeno linijo. Ta mladi Novak izdelovanje figur namreč zmeraj začne pri kralju in nadaljuje s kraljico, nato pa vse tiste drobne posebnosti, ki jih uporabi pri »zakonskem paru«, vdihne tudi vsem ostalim figuram.

Vsi njuni kralji, dame, skakači, lovci, kmetje in trdnjave so izdelani iz slovenskega lesa, največkrat iz javorja in oreha, zato njun šah nosi oznako Old continent chessmen ali šahovske figure starega kontinenta. S tem želita oče in sin vsem že kar takoj povedati, da so njuni izdelki, ki imajo tudi certifikat ročnega dela, rezultat slovenskega znanja in slovenske zemlje ter da pri izdelovanju nikakor nočeta posnemati Indijcev, ki na področju izdelovanja šahovskih figur že desetletja veljajo za nesporno avtoriteto.

»Ne delamo si utvar, da izdelujemo ferrarije, smo pa prepričani, da iz naše delavnice v Vnanjih Goricah prihajajo audiji,« kvaliteto šaha, za katerega je treba odšteti v povprečju dvesto evrov, oče in sin pa zanj porabita dvanajst ur dela, opisuje Janez Novak, ki v spomin na šahovske začete v domači dnevni sobi še vedno hrani bobne. Kajti z bobni se je njegova zgodba o šahu pravzaprav začela. ●